

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำได้สร้างความเดือดร้อนให้แก่เกษตรกรมาอย่างต่อเนื่องและนับวันจะยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากสินค้าทางการเกษตรมีความแตกต่างจากสินค้าภาคอุตสาหกรรม หรือภาคบริการ เพราะเป็นผลผลิตที่ส่วนใหญ่ต้องอาศัยธรรมชาติ เริ่มตั้งแต่สภาพพื้นที่ ภูมิอากาศ ผลผลิตส่วนใหญ่จะผลิตได้ปีละครั้งเดียว ปีไหนเกิดภัยธรรมชาติ ฝนแล้ง อุทกภัย ผลผลิตน้อย ราคาสินค้าจะสูง ปีไหนผลผลิตดี สินค้าในตลาดมีจำนวนมากความต้องการมีเท่าเดิมราคาสินค้าจะตกต่ำ โดยสภาพสินค้าทางการเกษตรไม่สามารถเก็บไว้ได้นาน เกษตรกรมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงิน บางครั้งจึงต้องขายสินค้าในราคาที่ต่ำกว่าทุนภาพของเกษตรกรที่ออกมาชุมนุมประท้วงเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือในเรื่องดังกล่าวปรากฏให้เห็นทางสื่อมวลชนอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย เช่นเกษตรกรผู้ปลูกข้าว มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นกลุ่มเกษตรกรกลุ่มใหญ่ของประเทศ

ตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมารัฐบาลได้พยายามหาทางยกระดับรายได้ของเกษตรกรให้สูงขึ้น โดยในแต่ละปี รัฐบาลได้ทุ่มเทเงินจำนวนมากเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากราคาผลผลิตตกต่ำ (ส่วนใหญ่จะเป็นข้าวเปลือก) โดยใช้นโยบายต่าง ๆ ดังนี้

1. การสำรองข้าว โดยกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาระดับราคาข้าวในตลาดกรุงเทพฯ ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมมีปริมาณเพียงพอสำหรับการส่งออก และสำรองข้าวสารสำหรับการบริโภคภายในประเทศ
2. การจัดเก็บค่าธรรมเนียมนิคมการส่งออกหรือค่าพรีเมียม โดยกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมปริมาณการส่งออกข้าวโดยพยายามให้ปริมาณการส่งออกสอดคล้องกับปริมาณการผลิตในประเทศ โดยใช้อัตราค่าพรีเมียมเป็นตัวกำหนด
3. การกำหนดโควตาการส่งออกและการห้ามการส่งออก มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมปริมาณการส่งออกป้องกันมิให้ขาดแคลนข้าวสำหรับการบริโภค
4. การส่งออกโดยรัฐบาล โดยกรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้ซื้อที่ต้องการทำสัญญากับรัฐบาลโดยตรงและช่วยเร่งระบายข้าวต้นฤดู
5. มูลภัณฑ์กันชน โดยองค์การคลังสินค้า องค์การตลาดเพื่อการเกษตรและชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย

6. การประกันราคา โดยองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับฐานะของเกษตรกรเนื่องจากถั่วป๋วยให้ขึ้นไปตามกลไกตลาดแล้วราคาที่เกษตรกรได้รับจะต่ำกว่าราคาประกัน

7. การให้สินเชื่อแก่ผู้ค้าข้าวเปลือก โดยธนาคารแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างอุปสงค์ในสินค้าข้าวเปลือกโดยจะส่งผลช่วยกระตุ้นราคาข้าวเปลือกในช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

8. การรับจำนำข้าวเปลือก โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) มีวัตถุประสงค์เพื่อชะลอปริมาณการออกสู่ตลาดของข้าวเปลือกต้นฤดูเก็บเกี่ยวเพื่อสร้างอำนาจต่อรองด้านราคาแก่เกษตรกรและเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนด้านการเงินแก่เกษตรกรในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว

9. การรับซื้อและการเร่งระบายข้าวสารเพื่อยกระดับราคาข้าวเปลือกโดยกรมการค้าต่างประเทศกระทรวงพาณิชย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกของสหกรณ์ได้รับราคาขึ้นต้นค้ำประกันการผลิตและจะได้รับราคาเพิ่มขึ้นจากการแปรรูปข้าวเปลือกเป็นข้าวสารอีกส่วนหนึ่ง

10. โครงการเชื่อมโยงสินเชื่อเพื่อการผลิตและบริการตลาดข้าวของสหกรณ์โดยกรมส่งเสริมสหกรณ์กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

11. การรับชำระหนี้ค้ำป๋วยด้วยข้าวเปลือกและรับซื้อข้าวเปลือกโดยองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรที่มีหนี้ค้ำป๋วยอยู่กับ อตก. นำข้าวเปลือกมาชำระหนี้แทนซึ่งจะได้ราคาสูงกว่าราคาท้องตลาดและเพื่อเพิ่มอุปสงค์ในตลาดท้องถิ่นเป็นการสร้างอำนาจต่อรองราคาแก่เกษตรกร

12. การแทรกแซงโดยวิธีการพยุงราคา มีวัตถุประสงค์เพื่อแทรกแซงตลาดข้าวเปลือกซึ่งจะส่งผลให้ระดับราคาสูงขึ้นและเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีอำนาจต่อรองราคาข้าวเปลือกกับพ่อค้าคนกลางในท้องถิ่น รายงานประจำปี ธ.ก.ส. 2539-2540 (อ้างใน ครุณี ชันโท 2544:38-39)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงทำให้รัฐบาล ภายใต้การนำของ นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนที่สำคัญจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ การสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นเศรษฐกิจในภาพรวม การรักษาและเพิ่มรายได้ของประชาชน การดำเนินงานด้านความมั่นคงของรัฐ และการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจ ในภาคการเกษตร ในเรื่องการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจภาคเกษตร เช่น การปรับปรุงคุณภาพสินค้าเกษตร การดูแลเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตร โดยได้กำหนด มาตรการเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำ ตามโครงการประกันรายได้เกษตรกร ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2552 ที่ได้ลงมติรับทราบและเห็นชอบตามที่เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในฐานะประธานกรรมการประสานการดำเนินงานโครงการประกันราคาพืชผลทางการเกษตร เสนอ โครงการดังกล่าวเป็นมาตรการเพื่อ

ช่วยเหลือเกษตรกรผู้ปลูกข้าว มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ให้มีกำไรจากการขายผลผลิต หรือขายในราคาที่เหมาะสม ในระยะยาวรัฐบาลคาดหวังว่าจะใช้มาตรการดังกล่าวเป็นกลไกในการ สร้างเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรในตลาดได้และเพื่อลดภาระการใช้จ่ายงบประมาณของรัฐบาลใน การช่วยเหลือเกษตรกร แนวทางในการดำเนินงานดังกล่าวรัฐบาลได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ สามารถเข้าร่วมโครงการได้คือ เกษตรกรผู้ปลูกข้าว มันสำปะหลัง และข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สำหรับ พื้นที่เพาะปลูกทั่วประเทศ โดยผู้ปลูกพืชทั้ง 3 ชนิด ต้องไปขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริม เกษตรและสหกรณ์(สำนักงานเกษตรอำเภอหรือศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำ ตำบล)โดยให้นำสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน และสำเนาเอกสารสิทธิ์ใน ที่ดินมาประกอบการขึ้นทะเบียนสำหรับเกษตรกรที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดิน ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในท้องที่ เป็นผู้รับรองว่าเป็นผู้เพาะปลูกพืชชนิดนั้นตามจำนวนพื้นที่ที่แท้จริงไว้จริง เมื่อได้รายชื่อ เกษตรกรที่ผ่านการขึ้นทะเบียนแล้ว สำนักงานเกษตรอำเภอร่วมกับคณะกรรมการระดับตำบล ประกอบด้วยปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นประธานกรรมการ กำนันเป็นรองประธานและมี นักวิชาการเกษตรที่รับผิดชอบตำบลเป็นเลขานุการ ในการดำเนินการประชุมประชาคมและสุ่มสอบ เพื่อสอบถามรายชื่อเกษตรกรและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เมื่อถูกต้องแล้วสำนักงานเกษตรอำเภอจึงจะ ออกหนังสือรับรองให้แก่เกษตรกรผู้ขึ้นทะเบียน หลังจากนั้นจึงส่งรายชื่อเกษตรกรและข้อมูลให้แก่ คณะกรรมการระดับอำเภอประกอบด้วย นายอำเภอ เป็นประธานคณะทำงานและมี เกษตรอำเภอ พัฒนาการอำเภอ สาธารณสุขอำเภอ ผู้อำนวยการสถานีศึกษาขั้นพื้นฐานที่นายอำเภอมอบหมาย ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ (ผอ.กศน. อำเภอ) ประธาน ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน เป็นคณะทำงาน และมีผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร(ธ.ก.ส.) เป็นคณะทำงานและเลขานุการ มีหน้าที่ตรวจสอบรายชื่อและข้อมูลที่ คณะกรรมการระดับตำบลสอบถามเรียบร้อยแล้ว ก่อนส่งให้ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ จัดทำสัญญาประกันรายได้ เมื่อได้รายชื่อผู้ผ่านการทำสัญญาประกันรายได้แล้วคณะกรรมการ หมู่บ้านจะต้องตรวจสอบข้อมูลการจ่ายเงินชดเชยก่อนการเบิกจ่ายเงินชดเชยให้แก่เกษตรกรต่อไป

จากสภาพการณ์ของปัญหาเกี่ยวกับราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำซึ่งเป็นปัญหาที่ เกษตรกรอำเภอแม่แจ่ม ได้รับผลกระทบจากเรื่องดังกล่าว เนื่องจากอำเภอแม่แจ่มมีพื้นที่ในการ เพาะปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ประมาณ 65,775 ไร่ มีผลผลิต 65,715 ตัน/ปี ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เพาะปลูก ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มากเป็นอันดับหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องมาจากอำเภอแม่แจ่มมีสภาพพื้นที่ เป็นภูเขาสูงชัน ลักษณะพื้นที่เป็นดินปนหิน ไม่สามารถปลูกพืชชนิดอื่นได้นอกจากข้าวโพดเลี้ยง สัตว์ ซึ่งเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดอยู่ในเขตร้อนมีความแปรปรวนทางพันธุกรรมสูงมาก ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์สามารถปลูกได้ในดินแทบทุกชนิดในส่วนต่าง ๆ ของโลกทั้งพื้นที่ที่ต่ำกว่าน้ำทะเลไปจนถึง

กว่าระดับน้ำทะเลมากกว่า 1,000 เมตร ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สามารถเจริญเติบโตได้ในอุณหภูมิระหว่าง 10-40 องศาเซลเซียสและเป็นพืช วันสั้น คือเจริญเติบโตได้ดีถ้าปลูกต้นฤดูฝนซึ่งมีระยะเวลาช่วงกลางวันสั้น เกษตรกรนิยมปลูกในช่วงตั้งแต่เดือนพฤษภาคม – มิถุนายน ทั้งนี้เนื่องจากจะสะดวกในเรื่องการเตรียมแปลงปลูก วัชพืชน้อย ไม่มีโรคราน้ำค้างระบาด และผลผลิตสูงกว่าปลูกช่วงฤดูฝน แต่มักประสบปัญหาอันเนื่องมาจากฝนตกชุกในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว เมล็ดข้าวโพดมีความชื้นสูง มีเชื้อราปนเปื้อน ทำให้ข้าวโพดมีคุณภาพต่ำและจำหน่ายได้ในราคาต่ำ (จิตติพล นันทหารักษ์ 2538:18)

สำหรับการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม เริ่มตั้งแต่เมื่อประมาณปี 2534 โดยบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (ซีพี) ได้มีการแนะนำส่งเสริมให้เกษตรกร ซึ่งเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรแม่แจ่ม ได้ทดลองปลูก ณ บ้านสามสบ , บ้านกองแป ประมาณ 10 ราย ปรากฏว่าได้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจ ขายได้ราคาดี สมาชิกรายอื่น ๆ จึงหันมานิยมปลูกข้าวโพดเลี้ยงตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา นับเป็นเวลากว่า 20 ปีมาแล้ว (วิจิตร ภูธรเรือน ประธานสหกรณ์การเกษตรแม่แจ่ม, 2554)

ในส่วนของผลผลิตต่อไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม มีประมาณ 700-800 กิโลกรัมต่อไร่ ณ ความชื้นประมาณ 20 เปอร์เซ็นต์ เป็นน้ำหนักชั่งตอนที่เก็บออกมาจากไร่ ซึ่งมีอายุประมาณ 4 เดือน เกษตรกรจะนิยมขายผลผลิตหน้าไร่มากกว่า ถึงแม้จะได้ราคาต่ำไปบ้างก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากสะดวกในการซื้อขายอีกทั้งเกษตรกร ไม่มีความสามารถในการจัดหาสถานที่อบแห้งได้ เนื่องจากต้นทุนในการก่อสร้างเตาอบหรือไซโลสูงมาก (วิจิตร ภูธรเรือน ประธานสหกรณ์การเกษตรอำเภอแม่แจ่ม, 2554)

สำหรับระบบการซื้อขายข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม สรุปได้ประมาณ 5 ช่องทางคือ

1. เกษตรกรขายเองกับพ่อค้าทั้งในและนอกสถานที่อำเภอแม่แจ่ม
2. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรแม่แจ่มร่วมกับบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด (ซีพี) รับซื้อจากเกษตรกรโดยตรง
3. ขายให้แก่สหกรณ์การเกษตรแม่แจ่ม(เฉพาะสมาชิก)
4. ขายให้พ่อค้าคนกลางในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม
5. ขายผ่านโบรกเกอร์

ช่องทางที่เกษตรกรนิยมขายผลผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในอำเภอแม่แจ่มคือ ช่องทางที่ 4 คือขายให้กับพ่อค้าคนกลางในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม เป็นระบบที่ผู้ซื้อและผู้ขายตกลงราคากันและนัดหมายเก็บผลผลิต โดยผู้ซื้อจะนำเครื่องไม้ไปบริการ ณ บริเวณไร่นาของเกษตรกร เมื่อไม่เสร็จ

เรียบร้อย ผู้ซื้อจึงนำผลผลิตไปอบเพื่อลดความชื้นและนำไปจำหน่ายต่อกรณีที่ราคาตลาดสูงจนเป็นที่น่าพอใจ (เจษฎา กายพิไชย นักวิชาการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แจ่ม, 2554)

จากจำนวนเกษตรกรประมาณ 8,000 ราย มีเกษตรกรได้เข้าร่วมโครงการประกันรายได้เกษตรกรประจำปีผลิต 2552/53 จำนวน 4,323 ราย (สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แจ่ม, 2552 เป็นเอกสารประกอบการรายงานไม่มีเลขหน้า) โดยได้ใช้งบประมาณในการจ่ายเงินชดเชยให้แก่เกษตรกรจำนวน 59,481,091 บาท (ห้าสิบล้านสี่แสนแปดหมื่นหนึ่งพันเก้าสิบบาทถ้วน) (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรอำเภอแม่แจ่ม, 2552 เป็นเอกสารประกอบการรายงานไม่มีเลขหน้า) ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและประเมินผลการดำเนินงานโครงการประกันรายได้เกษตรกร โดยจะศึกษาเฉพาะกรณี การประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ว่าโครงการดังกล่าวสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรได้ในระดับไหน มีผลกระทบอะไรจากการดำเนินโครงการ และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินโครงการมีอะไรบ้าง และเพื่อศึกษาว่าวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่รัฐบาลตั้งเป้าหมายไว้ว่า เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรขายผลผลิตได้ในราคาที่สูงขึ้น เพื่อเป็นการใช้กลไกตลาดในการสร้างเสถียรภาพราคาสินค้าเกษตรในระยะยาวและมีความยั่งยืน และเพื่อลดภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในการช่วยเหลือเกษตรกร นั้น ว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อประเมินผล โครงการหลังการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของโครงการด้านสภาพแวดล้อม 2 อย่างคือ พื้นที่การเพาะปลูกและสภาพอากาศจากการเผาดองข้าวโพด
3. เพื่อศึกษาสาเหตุของปัญหาและอุปสรรคของโครงการ และเสนอแนะแนวทางการดำเนินงานโครงการให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นำข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาในส่วนของการสำรวจความคิดเห็นจากการดำเนินงานตามโครงการประกันรายได้ผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ใน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนา กระบวนการวางแผนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

2. นำผลจากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามโครงการฯ ไปเป็นแนวทางการในการวางแผน ปรับปรุง แก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.4 นิยามศัพท์

1. **การประเมินผลการดำเนินงาน** หมายถึง การวัดผลหลังการดำเนินงานของโครงการ ประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ใน อำเภอมะเข่ จังหวัดเชียงใหม่
2. **ประกันรายได้เกษตรกร** หมายถึง การประกันราคาขั้นต่ำของข้าวโพดเลี้ยงสัตว์มันสำปะหลัง และข้าวเปลือก โดยที่รัฐบาลจะจ่ายเงินชดเชยให้กับเกษตรกร ซึ่งรัฐบาลจะปล่อยให้มีการซื้อขายตามกลไกตลาดตามปกติและกำหนดราคาประกันขั้นต่ำไว้ ถ้าหากราคาตลาดอ้างอิงต่ำกว่าราคาประกันขั้นต่ำที่รัฐบาลกำหนดไว้ รัฐบาลจะจ่ายเงินชดเชยให้กับเกษตรกรเท่ากับส่วนต่างระหว่างราคาประกันกับราคาตลาดอ้างอิง
3. **ราคาประกัน** คือ ราคาผลผลิตการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และข้าวเปลือกที่รัฐบาลประกาศประกันราคาให้กับเกษตรกรผู้ผลิต
4. **ราคาตลาดอ้างอิง** คือ ราคาผลผลิตการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และข้าวเปลือก ที่คณะกรรมการกำหนดราคาตลาดอ้างอิงประกาศเพื่อใช้เป็นหลักฐานในการคำนวณเงินชดเชย ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง
5. **ราคาตลาด** คือ ราคาผลผลิตการเกษตร ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มันสำปะหลัง และข้าวเปลือกที่เกษตรกรขายได้จริง ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง
6. **ประสิทธิผล (Effectiveness)** หมายถึง ความสามารถของโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในอำเภอมะเข่ จังหวัดเชียงใหม่ ในการดำเนินการใด ๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้
7. **ประสิทธิภาพ (Efficiency)** หมายถึง การกระทำกิจกรรมใด ๆ ที่บรรลุผลตามที่ต้องการและตั้งเป้าหมายไว้ โดยสามารถประหยัดและลดการสูญเสียของทรัพยากรต่าง ๆ ในการดำเนินงานได้มากที่สุด ได้แก่การประหยัดเงินงบประมาณและใช้แรงงานคนน้อยที่สุด
8. **ผลกระทบของโครงการ** หมายถึง สภาพหรือสภาวะที่เกิดขึ้นหลังจากการดำเนินงานตามโครงการประกันรายได้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ในอำเภอมะเข่ จังหวัดเชียงใหม่
9. **ปัญหาและอุปสรรคของโครงการ** หมายถึง ปัญหาหรือการขัดข้องในการดำเนินงานตามโครงการที่มีผลทำให้การดำเนินงานเกิดความล่าช้าหรือไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่โครงการตั้งไว้
10. **เกษตรกร** ในที่นี้หมายถึง เกษตรกรผู้ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ของอำเภอมะเข่